
"Cantare amantis est. Wieloautorska monografia naukowa z okazji 80. urodzin Ks. Prof. dr. hab. Ireneusza Pawlaka", Wiesław Hudek, Piotr Wiśniewski, Lublin 2015 : [recenzja]

Liturgia Sacra. Liturgia - Musica - Ars 22/1(47), 288-290

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W pierwszym autor prezentuje sylwetki osób oraz instytucje odpowiedzialne za wprowadzanie w życie soborowej odnowy w Kościele katowickim. Ukazuje dzieło dwóch biskupów diecezjalnych: Herberta Bednorza i Damiana Zimonia, a także wkład, jaki w recepcję soborowych ustaleń wniosła Kuria Diecezjalna, Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne oraz I Synod Diecezji Katowickiej. W rozdziale drugim zaprezentowany został szereg inicjatyw duszpasterskich, jakie podjęto w omawianej wspólnocie diecezjalnej w celu zaszczepienia postulowanej przez Ojców soborowych reformy. Z kolei trzeci rozdział książki stanowi refleksję nad istotą i zakresem soborowej odnowy liturgicznej, która to refleksja ogniskuje się wokół sakramentów, sakramentaliów, liturgii godzin, roku liturgicznego, muzyki sakralnej, sztuki oraz pobożności ludowej. Całość zamyka bogaty zbiór literatury przedmiotu, który w dużej mierze składa się z lokalnych materiałów źródłowych, co jeszcze bardziej osadza książkę w środowisku, któremu została ona dedykowana.

Ks. Mateusz Potoczny

MUZYKA

IRENEUSZ PAWLAK, *Laudes et Vesperae Dominicales. Chwalby Poranne (Jutrznia) i Nieszpory na niedziele okresu zwykłego z towarzyszeniem organowym*, red. S. Garnczarski, Tarnów: Wydawnictwo Biblos 2015, 124 s., ISBN 978-83-7793-355-8.

Opracowanie składa się z dwóch części: *Chwalby poranne na Niedziele I–IV Tygodnia* (cz. I); *Nieszpory I i II na Niedziele I–IV Tygodnia* (cz. II). Zbiór jest propozycją melodii do tekstów Laudesów tłumaczonych terminem Jutrznie oraz Nieszporów na niedziele okresu zwykłego. Ułożone melodie powstały wprawdzie w oparciu o chorał gregoriański, ale tylko nieliczne z nich odwzorowują autentyczne schematy gregoriańskie. Jako zasadę autor przyjął zastosowanie psalmowych struktur inicjalnych wyłącznie w Kantyku Zachariasza i Kantyku Najświętszej Maryi Panny. Psalmi i kantyki Starego Testamentu rozpoczynają się od recytatywu. Zaproponowany został także w wersach parzystych Kantyku Zachariasza układ wielogłosowy na trzy głosy równe i układ czterogłosowy na głosy mieszane w II Nieszporach każdego tygodnia. Zbiór przeznaczony jest do śpiewu wspólnego przez całe zgromadzenie liturgiczne. Jest to próba upowszechnienia śpiewanej modlitwy porannej i wieczornej, służąca pogłębieniu wiary uczestników tych godzin kanonicznych.

WIESŁAW HUDEK, PIOTR WIŚNIEWSKI, *Cantare amantis est. Wieloautorska monografia naukowa z okazji 80. urodzin Ks. Prof. dr. hab. Ireneusza Pawlaka*, Lublin: Wydawnictwo „Polihymnia” 2015, 615 s., ISBN 978-83-7847-253-7.

Publikacja zawiera w pięciu rozdziałach artykuły naukowe 42 autorów, poświęcone różnym aspektom muzyki sakralnej: rozdz. I: *Książdz Profesor Ireneusz Pawlak. Życie i dzieło* (D. SOB CZAK, *Bibliografia prac Ks. Prof. dr. hab. Ireneusza Pawlaka*; *Książdz Profesor Ireneusz Pawlak — życie w służbie liturgii i muzyki*; *Organizatorzy życia muzycznego w katedrze gnieźnieńskiej od XV do XXI wieku*; B. BODZIOCH,

Monografie źródeł liturgiczno-muzycznych w pracach magisterskich przygotowanych pod kierunkiem ks. prof. Ireneusza Pawlaka; J. BISZTYGA, *Liturgia sacra — domus et patria Ecclesiae. Wybrane aspekty metody badawczej Księdza Profesora Ireneusza Pawlaka*; R. NALEPKA, *Ks. Ireneusz Pawlak o śpiewie i muzyce w liturgii we „Mszy Świętej”*; R. TYRAŁA, *Kard. J. Ratzinger – Benedykt XVI, teolog muzyki kościelnej, dbający o drogę szlachetnego piękna w głoszeniu Orędzia zbawienia*; J. SZYMIK, *Cantare amantis est. Piękno, miłość, muzyka*); rozdz. II: *Osoby i instytucje w służbie muzyce* (A. FILABER, *Powstanie i działalność Instytutu Szkolenia Organistów w Warszawie jako odpowiedź na wskazania Soboru Watykańskiego II*; K. FUKSA, *Adam Harasowski (1904–1996) — polski muzyk na uchodźstwie*; T. JASIŃSKI, *Stefan Sylweriusz Cybulski o muzyce w liturgii śpiewanej. Przyczynek do polskiego cecyliantyzmu przełomu XIX i XX wieku*; B. KAMIŃSKA, *Animatorzy współczesnego życia muzycznego w Kościele rzymskokatolickim — aspekt kształcenia i funkcji organisty*; F. KOENIG, *Absolwenci ratyżbońskiej szkoły muzyki kościelnej pochodzący z diecezji leżących w Europie Środkowo-Wschodniej do roku 1945*; E. KEFFER, *Ksiądz Zdzisław Bernat jako badacz twórczości muzyków kościelnych*; A. LELEŃ, *Śpiew i muzyka kościelna w myśli i postudze pasterskiej arcybiskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego*; L. KONICKA, *Czasopisma organistowskie na ziemiach polskich w dobie zaborów (1881–1914)*; A. PRASAE, *Działalność dolnośląskich firm organmistrzowskich po II wojnie światowej*; D. SMOLAREK, *Twórcy śpiewów liturgicznych skomponowanych po Soborze Watykańskim II*; A. SZARAPKA, *Twórczość religijna Andrzeja Cwojdzinińskiego w aspekcie polskiej duchowości XX wieku*; S. ZIEMIAŃSKI, *Ks. Józefa Łasia SJ troska o poprawną prozodię śpiewów liturgicznych*); rozdz. III: *Monodia liturgiczna* (A. AKIMJAK, *Odnowa śpiewów międzykolekcyjnych na Słowacji po Soborze Watykańskim II*; B. FURMANOWICZ, *Niebo w nadziei chrześcijańskiej i śpiewach chorałowych. In paradisum deducat te angeli*; S. GARNCZARSKI, *Antyfona „Salve Regina” w polskich przekładach zachowanych w źródłach drukowanych*; W. HUDEK, *Wokół sekwencji „Dies irae, dies illa” — przyczynek do badań muzykologicznych*; P. WIŚNIEWSKI, *Repertuar gregoriański w nowym wydaniu (2013) niemieckiego śpiewnika liturgicznego „Gotteslob”*); rozdz. IV: *Między teorią a praktyką* (M. ALEKSANDROWICZ, *Teoria i praktyka wykonawcza monodii liturgicznej w XIX wieku. François-Joseph Fétis i jego „Méthode élémentaire de plain-chant” (1843)*; Ł. BILSKI, *Msza Święta z udziałem dzieci wyzwaniem dla współczesnej muzyki liturgicznej — spostrzeżenia organisty parafialnego*; A. CZECH, *Rola śpiewu w pedagogice personalistycznej w perspektywie antropologii teologicznej*; Cz. GABRIELA, *Praktyczne aspekty organowej gry liturgicznej*; P. DĘBSKI, *Organy Conrada Geisslera w kościele pw. św. Antoniego w Parowej (diecezja legnicka)*; Cz. GRAJEWSKI, *Symbolika liczbowa antyfon w średniowiecznych tonariuszach. Od teorii do praktyki*; Ł. KĄTNY, *Anielski zespół w predelli Hermana Hana — obraz, który „słyszczyć”*; S. MIESZCZAK, *Muzyka – liturgia – wiara*; M. OLEJARCZYK, *Teoria rytmu Hieronima z Moraw*; K. STRYCHARZ-BOGACZ, *Religijne śpiewy ludowe w obrzędowości wielkopostnej i wielkanocnej Małopolski i Pod-*

karpacia; M. SZYMANOWICZ, „Muzyka” w kościele parafialnym w Skrzyńsku (diecezja radomska); Z. ZAHRADNIKOVÁ, *Organové prelúdiá v súčasnej liturgickej praxi na Slovensku (Preludia organowe we współczesnej praktyce liturgicznej na Słowacji)*; rozdz. V: *Zabytki i zbiory muzykaliów* (R. ADAMKO, *Melodická tradícia v Spišskom graduáli Juraja z Kežmarku (Tradycja melodyczna w Spiskim graduale Juraja z Kežmarku)*); I. CHACHULSKA (HURNIEWICZ), *Z historii kształtowania się mszału białoruskiego Imšal Rymski dla dyjacezji na Belarusi*; J. JASIŃSKA, *Dawne muzykalia kościelne z Bielska-Białej w badaniach naukowych, edycjach źródłowych i życiu koncertowym*; W. KAŁAMARZ, *Ekumeniczny wymiar XLI wydania „Śpiewnika kościelnego” ks. Jana Siedleckiego*; Ł. KUTROWSKI, *Siedemnastowieczny antyfonarz PL-WRU IF 466E z opactwa cystersów w Krzeszowie*; K. LISMAN, *Rękopiśmienny Graduał z 1700 r. z Biblioteki Sióstr Norbertanek w Imbramowicach jako przykład tradycji premonstratenskiej — wybrane zagadnienia*; A. REGINEK, *Zbiory muzyczne ks. Emiliana Schindlera — cenne źródła w badaniach nad dokumentacją polskich śpiewów kościelnych*).

Monografię dopełniają nadesłane listy gratulacyjne oraz biogramy wszystkich autorów tekstów naukowych.

TADEUSZ BRATKOWSKI, *Officium divinum de tempore w rękopiśmiennych antyfonach zakonów benedyktyńskich w Polsce od XV do XIX wieku*, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2013, 336 s., ISBN 978-83-7338-894-9.

Przedmiotem publikacji jest *officium divinum* występujące w rękopiśmiennych antyfonarzach zakonów benedyktyńskich z terenów Polski od XV do XIX w. Jest to analityczno-porównawcze studium śpiewów chorałowych, obejmujące antyfony i responsoria, które tworzą podstawowy repertuar antyfonarzy zachowanych w klasztorach rękopisach zakonów benedyktyńskich męskich i żeńskich zgromadzeń. Rezultaty tej działalności mają wysoki walor poznawczy w zakresie nowych informacji. Odkrywają i wyznaczają jednocześnie nowe obszary badawcze w odniesieniu do praktyk wykonawczych śpiewów chorałowych w klasztorach benedyktyńskich.

Monografia składa się z czterech rozdziałów: I: *Geneza i rozwój benedyktyńskiego officium divinum*; II: *Rękopiśmienne antyfonarze z polskich klasztorów benedyktyńskich*; III: *Rok liturgiczny w antyfonarzach benedyktyńskich*; IV: *Muzyczny repertuar antyfonarzy klasztorów benedyktyńskich*. Pracę uzupełniają dwa aneksy zawierające tytuły antyfon ułożone według formuł inicjalnych oraz tytuły responsoriów *prolixa*, bibliografia i cztery indeksy.

Kasjodor (*Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus*), *Institutiones musicae. Zasady muzyki*, Z języka łacińskiego przełożył, wstępem i komentarzem opatrzył oraz słownik sporządził Lucjan Dyka, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2015, ss. 209, ISBN 978-83-7996-173-3.

Publikacja jest pierwszym polskim przekładem traktatu Kasjodora. Adresowany jest do specjalistów muzykologów oraz osób zainteresowanych zagadnieniami